

Так звані „енцефалітні кліщі" - це кліщі родини іксодових, що зустрічаються в лісі, на луках, пасовищах території України, а в останнє десятиріччя, за умов інтенсивних процесів урбанізації, перемістились в паркові зони відпочинку міст, сквери.

Кліщі є переносниками збудників вірусних, риккетсіозних, бактеріальних захворювань людей та тварин. В умовах м. Києва вони поширюють іксодовий кліщовий бореліоз серед людей, піроплазмоз серед собак; в умовах України - ще й кліщовий енцефаліт, туляремію тощо. Від хворої людини до здорової збудники цих захворювань не передаються.

Найчастіше кліщі прикріплюються до одягу людини, коли вона торкається гілок дерев, кущів, або сидить на траві. Кліщі присмоктуються до тіла людей не лише під час перебування на природі, але й через деякий час після відвідування зеленої зони, залишившись на одязі, речах. Крім того, вони можуть заноситись до житла людини з букетами квітів, собаками, іншими тваринами.

Живляться кліщі кров'ю людей та тварин. Кровосання кліща може тривати до 12 діб, при цьому самиця збільшується в 80-150 разів, занурившись хоботком глибоко в шкіру. Насавшись крові - відпадає самостійно та відкладає кладку яєць в ґрунт. Нападають і зовсім маленькі, майже прозорі німфи (статевонезріла стадія кліща), що часто для людини залишається не помітним.

Тіло кліща овально-сплющене, звужене спереду. Дорослі кліщі та німфи (статевонезріла форма) мають чотири пари кінцівок з кігтикками та спеціальними присосками. Самець кліща має спинний щиток, у самиці він розташований біля головної частини напівовалом.

Укус кліща безболісний, тому що разом зі слиною він вводить в ранку анестезуючу речовину і тільки через декілька годин виникає почуття болю.

Звичайно дорослі кліщі, що присмокталися, виявляються людиною через 2-3 дні: в цьому місці з'являється припухлість, свербіння, почервоніння. Присмокування маленької майже прозорої німфи часто залишається для людини непомітним.

Якщо кліщ все ж таки присмоктався, необхідно звернутись до найближчого травмпункту (які є в кожному районі міста, працюють цілодобово). При відсутності такої можливості видалення проводять самостійно: слід змастити його олією (не заливати, щоб не задихнувся); повільно видаляти разом з хоботком, розхитуючи кліща з боку вбік пальцями, обгорнутими марлевою серветкою; пінцетом чи петлею з нитки, яку слід закріпити між хоботком кліща та шкірою людини. Після видалення кліща місце присмокування змастити 3% розчином йоду, спиртом або одеколоном. Якщо хоботок залишився в ранці, його видаляють стерильною голкою. Після видалення слід ретельно вимити руки з милом, кліща спалити.

Всім особам, що підпали під напад кліща, рекомендується проводити щоденно термометрію протягом двох тижнів і слідкувати за самопочуттям. У разі появи будь-яких ознак захворювання: підвищення температури тіла, почервоніння, припухлості на шкірі звертатись до лікаря-інфекціоніста.

Засоби особистого захисту від кліщів прості і доступні кожній людині, яка дбає про своє здоров'я:

При відвідуванні місць, де можуть бути кліщі, рекомендується одягатися в світлий однотонний з довгими рукавами щільно прилягаючий до тіла одяг, щоб було легше помітити повзаючих кліщів. Голову слід покривати головним убором.

Само- та взаємоогляди необхідно проводити під час прогулянки через кожні 2 години та ще раз вдома. Особливо ретельно потрібно обстежувати ділянки тіла, покриті волоссям. Місце для привалів, нічного сну на природі необхідно звільнити від сухої трави, гілок, хмизу в радіусі 20-25 м.

Вдома слід одразу змінити одяг, білизну, ретельно їх оглянути, випрати та випрасувати. Не можна залишати цей одяг біля ліжка чи спати в ньому. Витрушування одягу не позбавляє від кліщів.

Використовувати для захисту від кліщів ефективні репеленти (диметилфталат, диметилтолуамід-ДЕТА, „Редет“, „Тайга“, „Пермет“ та інші).

Кліщовий енцефаліт - це природне вогнищеве гостре інфекційне вірусне захворювання з переважним ураженням центральної нервової системи, яке може привести до інвалідності, іноді навіть до летальних випадків.

Вірус кліщового енцефаліту зберігається та розмножується в організмі кліща та передається наступним поколінням.

Зараження людини відбувається під час кровососання кліща, при випадковому роздавлюванні кліща чи розчісуванні місця укусу та втиранні в шкіру зі слиною чи тканинами кліща збудника інфекції, при вживанні в їжу сирого молока інфікованих кіз, корів.

Від хворої людини до здорової це захворювання не передається.

Період від зараження до перших клінічних проявів хвороби (інкубаційний період) триває, в середньому, 7-14 днів, з коливаннями від однієї до 30 діб. У хворого різко піднімається температура тіла, до 38-39о С, з'являється нудота, блювота, турбують болі в м'язах шиї, спини, кінцівок. В місці присмоктування кліща з'являється еритема. В подальшому відмічається симптоми ураження центральної нервової, серцево-судинної, дихальної систем. Для лікування призначають імуноглобулін проти кліщового енцефаліту.

В 2005 році на території України було зареєстровано 8 випадків захворювань людей на кліщовий вірусний енцефаліт (КВЕ), в т.ч. місцевого характеру у Криму - 1, на Волині - 5. У 2004 році було зареєстровано 3 випадки.

М. Київ не відноситься до територій, небезпечних на кліщовий енцефаліт, де можливе зараження та реєструються місцеві випадки. За останні 15 років випадків захворювання на кліщовий енцефаліт серед киян не зареєстровано.

Не рекомендується виїжджати нещепленими в райони України, які є небезпечними з кліщового енцефаліту: Крим (Сімферопольський, Судацький, Білогірський,

Бахчисарайський, Алуштинський, Кіровський, Красногвардійський райони; Велика Ялта, бухта Ласпі Севастопольського району), Волинська (Ратнівський, Рожищенський, Ковельський, Ківерцівський, Старовижівський, Камінь-Каширський райони, м. Луцьк, м. Ковель), Львівська (Яворівський район), Одеська (м. Балта) області.

У разі виїзду до вказаних місцевостей слід заздалегідь зробити курс щеплень проти кліщового енцефаліту, пройти інструктаж щодо методів особистої профілактики, придбати репеленти.

Щеплення проти кліщового енцефаліту проводяться при наявності довідки про відсутність медичних протипоказань, двічі з інтервалом в два місяці, але отримати друге щеплення треба не пізніше, ніж за два тижні до виїзду. В ці 14 днів можна включити і час проїзду до місця призначення. Про кабінети проведення щеплень та наявність вакцини можна уточнити в територіальних та Київській міській санепідстанціях.

У разі виїзду на оздоровлення в санаторії та стаціонарні оздоровчі заклади в приведених районах, щеплення проти кліщового енцефаліту не є обов'язковими.

Особи, що прибули з небезпечних на кліщовий енцефаліт територій, можуть звернутись до кабінетів інфекційних захворювань лікувально- профілактичних закладів за місцем проживання для лікарського контролю.